

Lublin, dnia 20 września 2016r.

dr hab. n. med. Jolanta Masiak
Kierownik Samodzielnej Pracowni Badań Neurofizjologicznych
Katedry Psychiatrii
Uniwersytet Medyczny w Lublinie
Głuska 2
20-439 Lublin

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

na stopień doktora nauk o zdrowiu

mgr Agnieszki Kułak-Bejdy

pt. „Wybrane zachowania ryzykowne studentów Polski i Białorusi”

promotor: dr hab. n. med. Napoleon Waszkiewicz

wydana zgodnie z pismem z dnia 09.09.2016 r.

Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku

Zgodnie z uchwałą Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, powołującą mnie do wypełnienia obowiązków recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Agnieszki Kułak-Bejdy, przedkładam recenzję rozprawy przygotowanej pod kierownictwem naukowym Pana dr hab. n. med. Napoleona Waszkiewicza. Równocześnie stwierdzam, co następuje:
rozprawa doktorska mgr Agnieszki Kułak-Bejdy p t: „Wybrane zachowania ryzykowne studentów Polski i Białorusi”

str. 1

stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę zagadnienia naukowego;

1. Lektura przedłożonej pracy potwierdza umiejętności Doktorantki do prowadzenia pracy naukowej.
2. Przygotowana przez Doktorantkę rozprawa doktorska w pełni odpowiada kryteriom wynikającym z ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. W uzasadnieniu tych ocen przedstawiam następujące uwagi i spostrzeżenia merytoryczne dotyczące recenzowanej rozprawy niepotrzebny doktorskiej.

1. Uwagi ogólne

Duże badania populacyjne jak Monitoring the Future czy National Survey on Drug use and Health a także badania mniej licznych grup przeprowadzane wśród adolescentów i studentów wykazały, że wiele problemów związanych z używaniem nielegalnych substancji psychoaktywnych oraz leków bez wskazań lekarskich a także korzystanie z pornografii internetowej oraz uzależnienie od Internetu osiągają największe nasilenie w okresie wyłaniającej się dorosłości. Niewiele badań zajmowało się oceną w jednej grupie badanej osób w okresie wyłaniającej się dorosłości, zachowań zagrożonych uzależnieniami zarówno od substancji jak i o cechach uzależnień behawioralnych. Poznanie uwarunkowań tych zachowań wśród studentów jest tym ważniejsze, że ich wpływ na osiągnięcia akademickie, społeczne, zdrowie psychiczne i fizyczne oraz bezpieczeństwo jest bardzo istotny.

Ważne jest także poznanie kontekstu kulturowego decyzji o podejmowaniu zachowań ryzykownych i dlatego porównawcze badania studentów z Polski i Białorusi są bardzo uzasadnione.

2. Uwagi szczegółowe

Oceniana rozprawa doktorska liczy 221 stron o typowym układzie: „Wykaz skrótów”, następnie rozdziały: „1. Definicja, etiologia, kryteria diagnostyczne

zachowań ryzykownych” (podrozdziały: „1.1. Wprowadzenie”, „1.2. Definiowanie i rodzaje zachowań ryzykownych”, „1.3. Przyczyny rozwoju zachowań ryzykownych młodzieży”), „2. Wybrane konsekwencje zachowań ryzykownych”, „3. Społeczny zasięg wybranych zachowań ryzykownych”, a następnie „4. Założenia i cel pracy”, „5. Materiał i metoda”, „6. Wyniki”, „7. Dyskusja”, „8. Wnioski i postulaty”, „9. Piśmiennictwo”, „10. Streszczenie w języku polskim”, „11. Streszczenie w języku angielskim/Summary”, „12. Wykaz tabel”, „13. Wykaz rycin”, „14. Aneks”, „15.1. Zgoda Komisji bioetycznej”, „15.2. Kwestionariusz ankietowy w języku polskim”, „15.3. Kwestionariusz ankietowy w języku rosyjskim”.

Rozprawę rozpoczyna „**Wykaz skrótów**” użytych w tekście sporządzony w sposób poprawny; określenia w języku angielskim zostały poprawnie przetłumaczone na język polski.

W Rozdziale „1. **Definicja, etiologia, kryteria diagnostyczne zachowań ryzykownych**”, w podrozdziale „1.1. Wprowadzenie” doktorantka podaje definicję zachowań ryzykownych „W naukach społecznych, za Siudem, istnieje szereg pojęć określających całe spektrum podobnych do siebie, odbiegających od społecznych standardów zachowań (swoisty rodzaj negatywnych zjawisk z obszaru społecznego życia), w tym takie jak „zachowania ryzykowne”. W podrozdziale 1.2 doktorantka przedstawiła opierając się na prawidłowo dobranym i bogatym piśmiennictwie – definicje z obszaru zachowań ryzykownych. Wskazała na istnienie trzech rodzajów uzależnień: „uzależnienie fizyczne”, „uzależnienie psychiczne”, „uzależnienie społeczne”. Zgodnie z najnowszymi definicjami uzależnień autorka zwróciła uwagę na włączenie do grupy uzależnień uzależnień behawioralnych i autorka wymienia długą listę możliwych typów tzw. nowych uzależnień.

Podrozdział „1.3. Przyczyny rozwoju zachowań ryzykownych młodzieży” opisuje szeroko teorie wyjaśniające przyczyny podejmowania zachowań o cechach uzależnień. Przegląd istniejącej literatury tematu jakiego doktorantka dokonała w Rozdziale 1 stanowi bardzo dobre wprowadzenie do rozprawy doktorskiej.

Rozdział „**2. Wybrane konsekwencje zachowań ryzykownych**” w tym rozdziale doktorantka opisała czynniki osobowościowe, układy neuroprzekazników które mają znaczenie predysponujące do podejmowania zachowań ryzykownych.

Autorka wykazała się znajomością najnowszych koncepcji wskazujących na współwystępowanie uzależnień, przedstawiła wyczerpująco przegląd piśmiennictwa dotyczącego konsekwencji używania nikotyny, alkoholu innych substancji psychoaktywnych wśród nich tzw. nowych substancji psychoaktywnych a także uzależnień behawioralnych.

Rozdział „**3. Społeczny zasięg wybranych zachowań ryzykownych**” stanowi przegląd piśmiennictwa dotyczącego epidemiologii uzależnień zarówno od substancji psychoaktywnych jak i behawioralnych z uwzględnieniem epidemiologii tych zachowań u młodzieży i w okresie wyłaniającej się dorosłości

Rozdział „**4. Założenia i cel pracy**” Doktorantka za cel główny pracy przyjęła ocenę nasilenia wybranych zachowań ryzykownych w grupie studentów kierunków medycznych z Polski i Białorusi, zwracając szczególną uwagę na ocenę ryzyka zagrożenia uzależnieniem od telefonu komórkowego. Następnie w celach szczegółowych doktorantka podjęła ocenę wybranych wzorców zachowań ryzykownych podejmowanych przez studentów: używanie narkotyków, palenie papierosów, nadużywanie alkoholu, czasu spędzanego przed komputerem, częstości korzystania z Internetu. Oceniała także jakie czynniki mają związek z zachowaniami zagrożonymi uzależnieniem od telefonu komórkowego. Interesujące byłoby dodatkowo poznanie jakie zachowania ryzykowne współwystępują w badanych grupach i porównanie tych wzorców współwystępowania w obu badanych grupach.

Rozdział „**5. Materiał i metody.**” Na prowadzenie badań doktorantka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej UMB R-I-002/448/2015, objęła badaniami dwie grupy studentów: 338 studentów kierunków medycznych z Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku i 339 studentów kierunków medycznych Państwowego Uniwersytetu im. Janka Kupały w Grodnie.

Warto byłoby dodać w jaki sposób był przeprowadzony dobór studentów do badań.

W opisie stosowanych narzędzi badawczych brakuje niektórych informacji o rzetelności i trafności.

Rozdział „**6. Wyniki**” zawiera 79 czytelnych i uporządkowanych tabel z zamieszczonymi wynikami analiz statystycznych, podzielone na wyniki w odniesieniu do zbiorowości polskiej i białoruskiej.

Rozdział „**7. Dyskusja**” w dyskusji poprawnie i rzeczowo doktorantka odniosła wyniki badań własnych do istniejących już badań w literaturze przedmiotu. Dyskusja przeprowadzona jest w sposób systematyczny. Podsumowanie dyskusji wskazuje na prawidłowy tok rozumowania i właściwy kierunek badań. Dyskusja świadczy o znajomości zagadnienia i dużej rzetelności naukowej.

„**8. Wnioski i postulaty**” Sformułowane wnioski są adekwatne do uzyskanych wyników.

Rozdział „**9. Piśmiennictwo**” zawiera 312 pozycji piśmiennictwa, uporządkowanych według kolejności cytowania w tekście. Licznie cytowane jest piśmiennictwo anglojęzyczne. Cytując ustawy powinno się podać nazwę ustawy, a dopiero potem Dziennik Ustaw, w którym się one znajdują.

Niestety w całej rozprawie autorka nie ustrzegła się błędów stylistycznych, jak choćby: „Jaskuła podkreśla, że wiedza na temat zagrożeń od Internetu jest wciąż niewystarczająca, nie ma w tej kwestii jednolitego spojrzenia.

PODSUMOWANIE I WNIOSEK

Rozprawa doktorska mgr Agnieszki Kułak-Bejdy pt. „Wybrane zachowania ryzykowne studentów Polski i Białorusi” podejmuje ocenę ważnego problemu jakim jest podejmowanie zachowań ryzykowanych przez studentów kierunków medycznych, porównując dwie kulturowo odrębne grupy studentów z Polski i Białorusi badania uwzględniały w szczególności sposób zachowania zagrożone uzależnieniem od telefonu komórkowego.

Ważnym wnioskiem jest ocena wyższego nasilenia uzależnienia od telefonu komórkowego u badanych kobiet polskich niż białoruskich, w grupie polskiej uzależnienie od papierosów może być czynnikiem ryzyka uzależnienia od Internetu, a także związek między uzależnieniem od alkoholu i uzależnienia od telefonu komórkowego szczególnie widoczny w badanej grupie polskiej. Badanie wskazuje także, że poziom asertywności polskich studentów, siła woli i samoocena, a także zadowolenie z życia mierzone kwestionariuszem SWLS były istotnie statystycznie wyższe niż studentów białoruskich.

Reasumując pragnę stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Agnieszki Kułak -Bejdy „**Wybrane zachowania ryzykowne studentów Polski i Białorusi**” stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę zagadnienia naukowego;

- 1 Recenzowana rozprawa doktorska potwierdza umiejętności doktorantki do prowadzenia pracy naukowej, autorka wykazała się bardzo dobrym opanowaniem warsztatu pracy naukowej.
- 2 Badania zaprezentowane w rozprawie doktorskiej są oryginalne i powinny być kontynuowane.
- 3 Przygotowana praca w pełni spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim wynikające z Ustawy o Stopniach Naukowych i Tytule Naukowym.

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Agnieszki Kułak -Bejdy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. n. med. Jolanta Masiak

